

ชุมชนราชทรัพย์

ต้นแบบชุมชนเมืองसानสามัคคี

วันนี้เมื่อเอ่ยถึงชุมชนราชทรัพย์ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เป็นที่รับรู้กันว่าเป็นชุมชนที่ผู้คนมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างแข็งขัน ทั้งในแง่เศรษฐกิจ และการร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชน จากความร่วมมือนี้ทำให้ชุมชนราชทรัพย์ ได้รับรางวัลชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ของเขตบางซื่อ และได้รับรางวัลชุมชนเข้มแข็งสร้างกรุงเทพฯ ยั่งยืน (ภาคกรุงเทพฯ เต็มที่) รวมทั้งมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสุขของผู้คนในพื้นที่ ด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ภายในครัวเรือน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่อาคารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้ออาทรระหว่างกันของคนในชุมชน จนเป็นความสุขที่เกิดจากชุมชนอย่างแท้จริง

แม้การรวมตัวกันของคนในชุมชนเมืองไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต่างมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ แต่ชุมชนราชทรัพย์ทำให้เราเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการสร้างชุมชนที่สงบสุข เพราะผู้นำและชาวบ้านที่นี่ยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต และน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง จนสามารถปรับเปลี่ยนชุมชนที่เคยเสื่อมโทรมให้เป็นสวรรค์บนดินก็ว่าได้

พลิกฟื้นชุมชนด้วยแรงสามัคคี

คุณรุจิรัตน์ หาญรวิกุลนันท์ ประธานชุมชนราชทรัพย์ เล่าว่า พื้นที่ของชุมชนแห่งนี้ เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนช่วงแรกเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ แบ่งตามพื้นที่ในซอย เป็นต้นซอย กลางซอย ท้ายซอย

ในปี 2539 ชาวชุมชนราชทรัพย์เตรียมกระบวนการจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ เพื่อเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ โดยตั้งต้นจากการทำแผนที่ชุมชน จนกระทั่งได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนในปี 2542 ในอดีตมีเหตุการณ์น้ำท่วมและไฟไหม้ทำให้ชาวชุมชนราชทรัพย์เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการปกป้องดูแลชุมชนของตัวเอง ด้วยการทำสะพานไม้ใช้เดินทางในชุมชน และร่วมกันทำแนวกันน้ำจากแม่น้ำ

“ชุมชนราชทรัพย์ตั้งอยู่ย่านบางโพ เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างกรุงเทพฯ และนนทบุรี ทิศเหนือติดคลองบางโพธิ์ขวาง ทิศใต้ติด

วัดบางโพโอบมาวาส ทิศตะวันออกติดถนน
ประชากรราษฎร์สาย 1 ส่วนทิศตะวันตกติด
แม่น้ำเจ้าพระยา ผู้คนที่มาอาศัยที่นี่มีครบ
ทุกภาค รวมถึงมีแรงงานต่างชาติที่มาเช่าบ้าน
อยู่ที่นี่ด้วย เราก็ดูแลพวกเขาตั้งแต่การเกิด
การเรียนของลูกๆ การรักษาพยาบาลต่างๆ”
ประธานชุมชนอธิบายให้เห็นความแตกต่าง
หลากหลายของคนในชุมชน

แรงบันดาลใจจากภายนอก

ข้อดีของชุมชนแห่งนี้ นอกจากจะมี
ผู้นำที่เข้มแข็ง ชาวบ้านมีความมุ่งมั่นที่จะ
พัฒนาชีวิตของตนเอง ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ
และสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังได้ภาคีสถิตสนับสนุนเข้า
มาช่วยเหลือมากมายหลายหน่วยงาน เช่น วัด
โรงเรียน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
กศน. โดยเฉพาะสำนักงานทรัพย์สินส่วน
พระมหากษัตริย์ที่เข้ามาพัฒนาชุมชน เริ่ม
ทำโครงการบ้านมั่นคงและกลุ่มออมทรัพย์
สำนักงานเขตบางซื่อที่มาช่วยเหลือแนะนำ
วิธีคิดแยกขยะ ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม
นำต้นเฟื่องฟ้ามาสร้างทัศนียภาพที่สวยงาม
ริมคลอง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้
ชุมชนแห่งนี้เกิดความสะอาด สวยงาม

“เมื่อก่อน ชุมชนราษฎร์สกปรก
มาก มีถังขยะใบใหญ่ๆ วางหน้าบ้าน 38 ใบ
การมีถังขยะมากๆ นี้ไม่ใช่เรื่องดีนะคะ นั่น
หมายความว่าคนในชุมชนนั้นไม่รู้จัดการคัด
แยกขยะ ที่สำคัญมีถังขยะมาก ก็สกปรกมาก
มีของเสียนั่งเน่าเหม็นมากตามไปด้วย เมื่อ
ดิฉันได้รับเลือกเป็นประธานชุมชนในปี 2551
ก็ได้ขอคำแนะนำจากสำนักงานเขตบางซื่อ
ในการจัดการปัญหานี้ ต้องบอกว่าสำนักงาน
เขตแห่งนี้ทำงานอย่างแข็งขันมาก ได้มาสอน
การคัดแยกขยะให้คนในชุมชน สอนให้เห็น
คุณค่าของขยะ เทำนั้นยังไม่พอยังมารับแลก
ขยะรีไซเคิลถึงในชุมชน เป็นแรงจูงใจสำคัญที่
ทำให้ชาวบ้านอยากคัดแยกขยะ

นอกจากนั้น ด้วยความที่ชุมชนของ
เราอยู่ติดคลองบางโพขวาง ซึ่งเป็นคลองที่
มีความยาวขนานไปกับพื้นที่ของชุมชน ทาง
สำนักงานเขตก็จัดหาต้นเฟื่องฟ้ามาปลูกใน
กระถาง เรียงเป็นแถวยาว แต่ตรงนี้ก็ทำให้
เราได้เรียนรู้เรื่องการรับฟังความคิดเห็นของ
ชาวบ้าน เพราะหลังจากสำนักงานเขตนำต้น
เฟื่องฟ้ามาปลูกได้ไม่นาน ชาวบ้านเริ่มคิด
ว่าแทนที่จะเป็นไม้ดอก ก็อยากจะปลูกพืช
ผักสวนครัวในกระถางแทน ดังนั้นทุกวันนี้

ภาพของชุมชนราชทรัพย์จึงกลายเป็นชุมชนสีเขียวมีทั้งมะกรูด ตะไคร้ มะนาว กะเพรา พริก แตงกวา สารพัดผักที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เหนียวแน่น ยิ่งกว่าเดิม จากที่ไม่ค่อยได้คุยกัน ก็ได้คุยกันมากขึ้นเพราะได้แบ่งปันผักสวนครัวระหว่างกัน” ประธานชุมชน หญิงเก่งที่อุทิศตัวทำงานเพื่อสังคม เล่าด้วยท่าที่เป็นกันเอง

พร้อมขยายความให้ฟังถึงเรื่องปัญหาปากท้องของคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ไม่เพียงพอจบรายจ่าย ด้วยเหตุนี้ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จึงได้พยายามช่วยเหลือส่งเสริมให้ไปศึกษาดูงาน เพื่อนำกลับมาเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

“ปกติประธานชุมชนจะได้รับคัดเลือกไปดูงาน แต่ของเรา เราเลือกคนในชุมชนที่มีใจอยากเรียนรู้อยากพัฒนาตนเองไปด้วย เพราะเมื่อไปแล้วเขาก็จะนำมาทำจริงและสอนคนอื่นได้ด้วย เราไปมาหลายที่มากโดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จนที่สุดก็เริ่มคิดกันว่าเราจะซื้อก้อนเชื้อเห็ดมาเพาะขาย จึงมีการรวมตัวกันราว 7-8 คน โดยใช้เงินตั้งต้นจากเงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่มีเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมได้ โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 0.33 บาทต่อปี กำหนดคืนปีครึ่ง” ประธานชุมชนเล่าถึงจุดเริ่มต้นของการสร้างรายได้เพิ่มให้กับคนในชุมชน พร้อมอธิบายกระบวนการทำงานว่า

เมื่อได้เงินทุนมาแล้ว ก็เริ่มต้นด้วยการสร้างโรงเพาะเห็ด โดยอาศัยไม้เหลือใช้จากโรงไม้ใกล้บ้าน ส่วนการก่อสร้างก็อาศัยผู้ชายในชุมชนช่วยกันสร้าง หลังจากนั้นก็แบ่งหน้าที่กันทำงาน ทั้งคนรดน้ำ คนเก็บเห็ดที่ต้องใช้ความชำนาญ รวมถึงคนนำไปขาย ที่ช่วงแรกๆ เป็นการนำไปขายหน้าโรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส

หลังจากนั้น ชุมชนแห่งนี้ก็ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้อย่างยั่งยืน จึงมีการปรับปรุงโรงเพาะเห็ด ส่งชาวบ้านไปเรียนรู้การแปรรูปเห็ดกับสมาคมเซฟกระทะเหล็ก สอนการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การทำการตลาด รวมไปถึงวิธีการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์สินค้า ทำให้สินค้าของที่นี่ได้รับความนิยม เช่น ข้าวเกรียบเห็ด บัณเฑาะเห็ด ถูทอง น้ำพริกเห็ด เฉาก๊วยเห็ด ฯลฯ รวมถึงสินค้าอื่นๆ เช่น น้ำยาล้างจาน กระเป๋าสาน จนทุกวันนี้มีชาวบ้านเป็นสมาชิกเข้าร่วมถึง 25 ราย สร้างรายได้หมุนเวียนให้ชุมชนนับหมื่นบาท

นอกจากนี้ ชุมชนยังเกิดความภาคภูมิใจจากรางวัลสุขภาพะของ กทม.ที่ทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้มีโครงหลังคาคลุมกันฝนบังแดด สามารถทำกิจกรรมและรองรับคนได้ถึง 100 คน ถือเป็นชุมชนเดียวใน 50 เขต ที่ทำการก่อสร้างได้

ความสำเร็จ มาจากจิตอาสาของคนในชุมชน

ประธานชุมชนแห่งนี้เล่าว่า ก่อนที่ชุมชนราชทรัพย์ จะประสบความสำเร็จอย่างทุกวันนี้ใช้เรื่องง่าย ความแตกต่างหลากหลายของคนที่ใช้ชีวิตในสังคมเมือง ทำให้การรวมกลุ่มทำได้ยาก แต่เหตุที่สิ่งดีๆ เกิดขึ้นได้ก็เพราะชาวบ้านเห็นร่วมกัน ว่าเราต้องลุกขึ้นมาทำด้วยตัวเอง หลังจากนั้นเมื่อมีหน่วยงานต่างๆ มาสนับสนุนจึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะมีจุดอ่อนที่สำคัญคือ คนที่มาร่วมมักเป็นผู้สูงอายุและเยาวชน เพราะคนในวัยทำงานไม่มีเวลา แต่อย่างน้อยก็ยังมีตัวเชื่อมให้แต่ละครอบครัวได้เข้าใจในสิ่งที่ชุมชนทำ

“อุปสรรคของเราคือ การที่จะหลอมรวมคนในชุมชนให้มาทำกิจกรรมด้วยกัน แต่เราค่อยๆ ให้ชาวบ้านรับรู้ว่าจะทำอะไร เมื่อมีประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างไร เมื่อมีโครงการอะไร หรือต้องใช้เงินเรื่องใด เราจะติดประกาศ มีเสียงตามสายบอกกล่าวเป็นอาทิด้วย ส่วนหนึ่งเราอยากทำให้เกิดความโปร่งใส สองเราอยากให้เกิดความร่วมมืออีกอย่างเราอยากให้เกิดความยั่งยืนในสิ่งที่ทำ

นอกจากคนในวัยสูงอายุแล้ว เราก็ชักชวนคนรุ่นหลังมารับรู้รับทราบการทำงาน

ด้วย โดยพยายามเสาะหาคนที่มีความสามารถ มีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติมาร่วมกันคิด เพราะต่อไปพวกเขาต้องเป็นกำลังสำคัญในการดูแลชุมชน เรามีศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางชุมชน มีพื้นที่ 108 ตารางวา มีลานที่เราทำเป็นลานประชุม มีอาคาร 2 ชั้น เป็นที่ทำการชุมชน และเป็นที่ตั้งของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการวันละบาท เมื่อจะคิดทำอะไรเราก็มารวมกลุ่มกันที่นี่”

ประธานชุมชนราชทรัพย์เล่าว่า การทำงานเพื่อชุมชนทั้งผู้นำและชาวบ้านต้องมีใจอาสาเป็นตัวตั้ง และพร้อมจะเรียนรู้เพื่อพัฒนาเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญต้องยึดถือคุณธรรม ทำงานอย่างสุจริต เพราะความมีคุณธรรมจะทำให้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ทำอะไรก็สามารถประสบความสำเร็จได้

ในอนาคตอันใกล้เมื่อรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินมาถึง ซึ่งจะอยู่ห่างจากชุมชนแค่เพียง 300 เมตรเท่านั้น ชาวบ้านที่นี้มองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชุมชนในหลากหลายด้าน ทั้งในด้านที่เป็นข้อดี ทำให้การเดินทางสัญจรสะดวกมากขึ้น และข้อด้อยที่อาจมาพร้อมกับความพลุกพล่านจอแจของสังคมเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านที่นี้ก็พร้อมรับมือกับสิ่งต่างๆ เพราะที่ผ่านมามพวกเขาได้ผ่านบททดสอบมาหลากหลายรูปแบบ และพร้อมจับมือแก้ปัญหาไปด้วยกัน